

LIETUVOS SMULKAUS IR VIDUTINIO VERSLO ANALIZĖ

2005 m. lapkričio mėn.

Atrodo, kad pasaulyje, kur vis dažniau naudojami žodžiai *masto ekonomija, globali rinka, universalus produktas, Azijos pavojus* ir pan., smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) vaidmuo neišvengiamai menksta. Nežiūrint į tai, daugelio valstybių vyriausybės vis labiau pabrėžia SVV rėmimo būtinybę: verslumas ir smulkios ir vidutinės įmonės yra visuotinai pripažįstami ekonominės ir socialinės plėtros varikliai, o jų plėtra - būtina užimtumo ir tarptautinio konkurencingumo augimo prielaida. 2000 m. Europos Tarybos patvirtintoje Lisabonos strategijoje įmonės, ypač smulkios ir vidutinės, yra pavadintos atramos tašku, siekiant paversti Europos Sąjungą „konkurencingausia ir dinamiškiausią žinių pagrindu augančia ekonomika pasaulyje, kurioje darni ekonominė plėtra būtų suderinta su didesniu ir geresnės kokybės užimtumu ir tvirtesne socialine sanglauda”.

Tačiau jei tai, kad smulkų ir vidutinį verslą reikia remti dėl politinių ir socialinių motyvų, abejonių nekelia, ekonominis efektyvumas (turint omeny SVV palaikymą ir plėtojimą) yra ne toks akivaizdus.

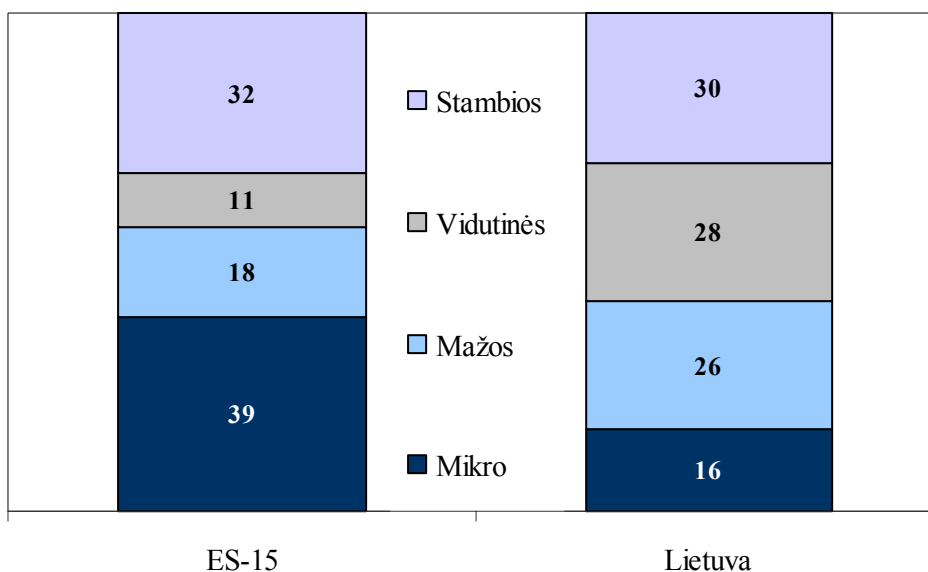
SVV Lietuvoje ir ES

2004 m. Lietuvos statistikos departamentas paskelbė, kad 2003 m. Lietuvoje veikusių smulkių ir vidutinių įmonių dalis išliko stabili ir sudarė 99,3 proc. visų veikusių įmonių. Toks įmonių pasiskirstymas iš esmės atininka verslo struktūrą Europos Sąjungoje, kur SVV sudaro 99,8 proc. visų įmonių. Tačiau gilesnė analizė pateikia *siurprizų*: mažos Lietuvos įmonės pagal darbuotojų skaičių yra vos ne dvigubai stambesnės nei didžiosiose Europos kaimynėse. ES vidutinė įmonė įdarbina 7 žmones – net gigantų *Royal Shell, Siemens, Nokia* ar *PSA Peugeot Citroen* dalyvavimas darbo rinkoje neatsveria smulkiųjų verslininkų dalies. Lietuvoje minėtas rodiklis viršija 13 žmonių. Tokį skirtumą lemia tai, kad itin smulkiam verslui (mikro įmonėms) Lietuvoje tenka daug menkesnis vaidmuo.

Šiuo metu SVV aprūpina darbo vietomis apie 70 proc. šalies dirbančiųjų. Lyginant su kitomis Europos valstybėmis (kur atitinkamas rodiklis taip pat yra artimas 70 proc., žr. 1 diagramą) skirtumas, vėl gi, išryškėja tik išanalizavus pačių SVV įmonių lyginamuosius svorius siūlomų darbo vietų struktūroje. Jei ES mikro įmonės darbu aprūpina beveik 40 proc. dirbančiųjų, tai Lietuvoje – tik apie 16 proc. Per pastaruosius kelis metus Lietuvos atotrūkis, vertinant itin smulkaus (šeimos) verslo vaidmenį darbo vietų kūrime, kiek sumažėjo. Turint galvoje tai, kad daugelyje Europos valstybių darbas mikro įmonėse yra labiau paplitusi verslo forma, galima tikėtis tolesnio šių įmonių dalies užimtųjų struktūroje augimo.

1 diagrama

Dirbančiųjų pasiskirstymas įmonių grupėse pagal darbuotojų skaičių 2003m.,
proc.

Tačiau vien remiantis ES senbuvių patirtimi išvadas apie Lietuvos perspektyvas šioje srityje reikia daryti labai atsargiai, nes verslo struktūra įvairiose Europos šalyse pastebimai skiriasi, nevienoda ir jų plėtra. Jei stambios D.Britanijos, Vokietijos, Nyderlandų ar Suomijos įmonės įdarbina apie 45 proc. užimtųjų, tai Prancūzijoje, Italijoje, Ispanijoje, Graikijoje, Švedijoje ir Norvegijoje dominuoja mikro įmonės – čia vien itin smulkių įmonių dalis, kuriant darbo vietas, kartais siekia 60 proc. Vidutinis įmonės dydis Europoje svyruoja nuo 2 dirbančiųjų Graikijoje iki 12 Nyderlanduose.

Nevenodus SVV svorius skirtingose valstybėse reiktų sieti su šalių ekonominio išsivystymo lygiu, ūkių šakine struktūra, istorinėmis sąlygomis, teisine aplinka ir pan. Bendra tendencija yra ta, kad valstybėse, turinčiose didesnę BVP vienam gyventojui, pvz. Vokietijoje, Liuksemburge ar Nyderlanduose, įmonės vidutiniškai yra stambesnės, nei mažiau išsivysčiusiose šalyse (Graikija, Ispanija, Portugalija). Tačiau, bendras ekonominio išsivystymo lygis tik iš dalies paaiškina SVV vaidmenį skirtingose šalyse.

Kitas veiksnys, lemiantis SVV svorį šalies ekonomikoje – šakinė ūkio struktūra. Akivaizdu, kad stambaus veiklos masto ir investicijų reikalaujantys gamybos procesai – didelių įmonių prerogatyva. Todėl daugelyje išgaunamosios ir apdirbamosios pramonės veiklų bei energetikoje geriau sekasi stambioms bendrovėms, tas pats yra pasakytina apie transporto ir ryšių sektorius. Tačiau, kalbant apie pastarąjį, reikia skirti linkusias koncentruotis vandens, oro transporto bei telekomunikacijų veiklas nuo kelių transporto ir pagalbinių transporto veiklų, kur dominuoja smulkūs verslininkai. Smulkiems verslininkams patrauklios taip pat yra statybos, prekybos, viešbučių ir restoranų veiklos. Tai kuo puikiausiai atspindi tiek ES, tiek ir Lietuvos ūkio struktūra. Didžiausią užimtųjų dalį Lietuvos apdirbamojoje pramonėje įdarbina stambios įmonės – joms tenka apie 40 proc. darbo vietų. Ypatinga koncentracija pasižymi chemijos (59 proc. visų darbo vietų tenka stambiems žaidėjams), tekstilės (51 proc.), maisto (45 proc.), baldų (38 proc.) gamyba. Energetikos sektoriuje atitinkamas rodiklis siekia net 85 proc. Klasikinis oligopolinės

struktūros pavyzdys Lietuvoje – telekomunikacijų paslaugų rinka, kurioje pagrindiniai žaidėjai įdarbina beveik visus dirbančiuosius. Visiškai priešingai yra statybų sektoriuje, kur didžiausia dalis užimtųjų atitenka mažoms ir vidutinėms įmonėms (75 proc.), tuo tarpu didmeninėje prekyboje (apie 85 proc.) bei viešbučių ir restoranų sektoriuje dominuoja mikro ir mažos įmonės. Tas pats yra pasakytina ir apie mažmeninės prekybos veiklą, tačiau šioje srityje vis labiau jaučiami rinkos koncentravimosi procesai.

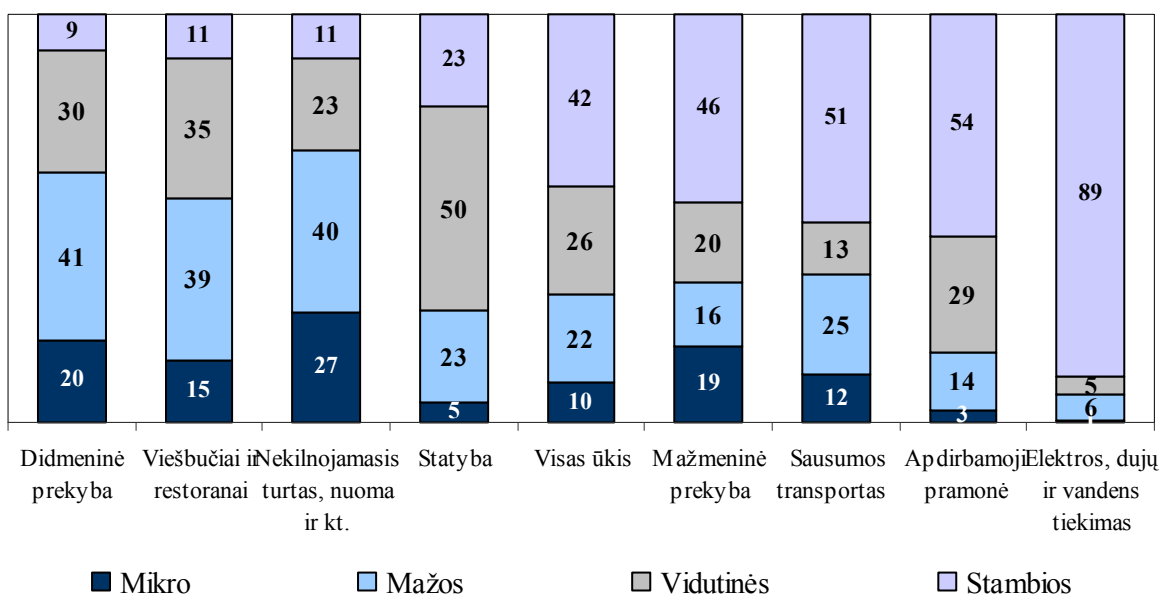
Visas paslaugų sektorius Lietuvoje palyginti su kitomis ES valstybėmis menkai išvystytas, o energetikos ir kitų pramonės veiklų įnašas į bendrą šalies *katilą* yra gan ženklus. Taigi pati ūkio struktūra iš dalies lemia tai, kad šalies bendrovės yra dvigubai stambesnės nei ES valstybėse. Vis dėl to tenka pripažinti, kad, jeigu lygintumėm panašią veiklą besiverčiančias Lietuvos ir ES įmones, išryškėtų, kad Lietuvos bendrovės yra stambesnės, nei ES senbuvėse.

Tarp galimų šio skirtumo priežasčių vertėtų paminėti santykinai žemą verslumo lygį bei kai kurioms ūkio šakoms būdingą neefektyvią verslo struktūrą, paveldėtą iš planinės ekonomikos laikų. Tūkstančiui gyventojų tenkantis įmonių (taip pat ir SVV įmonių) skaičius Lietuvoje (16) yra beveik trigubai mažesnis nei vidutiniškai ES senbuvėse, jau nekalbant apie naujas jos nares - kai kuriose iš jų, pavyzdžiui, Čekijoje, Slovakijoje ar Vengrijoje atitinkamas rodiklis svyruoja tarp 60 ir 80. Pažymėtina, kad tarp ES naujokių itin mažu santykinu SVV skaičiumi išsiskiria būtent trys Baltijos šalys.

SVV indėlis į šalies BVP iš esmės atitinka užimtųjų šiame segmente dalį. 2003 m. bendrovių, įdarbinančių mažiau nei 250 žmonių, indėlis į šalies BVP sudarė apie 60 proc. Atitinkamas rodiklis ES siekia apie 65 proc., JAV – tik 45 proc. Situacija vėlgi skiriasi, priklausomai nuo ūkio šakos (žr. 1.2 diagramą). Vaidmenų pasiskirstymas tarp įmonių koreliuoja su užimtųjų skaičiumi, tačiau aukštesnio darbo našumo dėka, stambesnių įmonių indėlis į šalyje sukuriama pridėtinę vertę viršija jų svorius darbo rinkoje.

2 diagrama

Lietuvoje veikiančių įmonių pasiskirstymas pagal sukuriama pridėtinę vertę 2003 m., proc.

Tiek dėl efektyviau organizuotų gamybinių procesų, tiek dėl to, kad SVV įmonės dažniau verčiasi darbu imlia veikla, vienas stambios įmonės samdomas darbuotojas vidutiniškai sukuria apie 80 proc. daugiau pridėtinės vertės nei dirbantis SVV įmonėje. Mikro įmonės pagal darbo produktyvumą net tris kartus nusileidžia stambiosioms konkurentėms. Tačiau atsižvelgus į struktūrinius skirtumus, kaip minėta (SVV dominuoja paslaugų sektoriuje, kur darbo našumas yra vidutiniškai žemesnis dėl veiklų imlumo darbui), SVV atsilikimą nevertėtų dramatiškai. Beje, panaši situacija, vertinant skirtingų didžiųjų įmonių darbuotojų efektyvumą, yra ir Europos Sąjungoje. Todėl žygiuojant ES darbo našumo vidurkio link (šiuo metu darbo našumas sakičiuojant PGS Lietuvoje yra du kartus žemesnis nei vidutiniškai ES) galima tikėtis, kad produktyvumas kils tiek mažose tiek didelėse įmonėse.

Pažymėtina ir tai, kad stambesnės įmonės sugeba dirbti pelningiau nei smulkios konkurentės. Užpėnai įmonių, kuriose dirbo virš 250 darbuotojų, pelningumas siekė 4,9 proc., tuo tarpu SVV turėjo pasitenkinti vos 3,2 proc. rodikliu. Regis, finansinė įmonės sėkmė glaudžiai koreliuoja su jos dydžiu - smulkiems verslininkams sekasi itin sunkiai, tačiau, kita vertus, akivaizdu, kad nemažos įtakos veiklos rezultatams turi veiklos skaidrumo lygis, kuris SVV segmente yra kiek mažesnis.

Geresnius didžiųjų įmonių rodiklius lemia ir platesnės galimybės, konkuruojant užsienio rinkose. Tuo tarpu smulkioms įmonėms skverbimasis į užsienio rinkas dažnai yra problematiškas. Mėgindami įsitvirtinti užsienio rinkose, smulkūs Lietuvos verslininkai dėl subjektyvių ir objektyvių priežasčių negali efektyviai naudotis išplėta tų rinkų infrastruktūra: informacinė sistema, finansinėmis, draudimo, ryšio, transporto, mugių, parodų ir biržų paslaugomis, tarptautinių verslo organizacijų ir savo valstybės parama. Finansiškai silpnesnių smulkiųjų įmonių galimybes dalyvauti tarptautinėje prekyboje riboja *atsiauri* verslo aplinka, mokėjimų sistemos tradicijų, kalbos, kultūriniai skirtumai. Tačiau nepaisant išsakytų argumentų, Lietuvos mažos ir ypatingai vidutinės įmonės sugeba sėkmingai auginti eksportą – jei 2001 m. jų dalis eksporte sudarė vos 24 proc., tai 2004 m. ji jau siekė 43 proc. (Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūros duomenimis). Kiek sunkiau sekasi itin smulkiems verslininkams, kurie iš esmės orientuojasi tik į vidaus rinką.

SVV plėtra Lietuvoje skiriasi priklausomai nuo ūkio šakos ir regiono

Kalbant apie SVV sukuriama pridėtinės vertės dalį ir jos kitimo dinamiką, akivaizdu, kad situacija skiriasi, priklausomai nuo ekonominės veiklos.

Maisto pramonėje stambios įmonės 2003 m. sukūrė apie 70 proc. pridėtinės vertės, be to, jų indėlis, palyginti su ankstesniais metais, pastebimai išaugo. 2004 m. Lietuvai įstojus į ES ir išnykus muitams ir kvotoms, šis sektorius, ypač pieno ir mėsos produktų gamintojai, augo didėjančių eksporto apimčių dėka. Užsienio užsakovų poreikius patenkinti geriau sekasi stambioms įmonėms. Varžytis tenka ir dėl žaliavų, mat šalyje jaučiamas jų trūkumas. Dėl minėtų priežasčių pieno ir mėsos produkcijos gamintojų rinkose koncentravimosi procesai tęsis. Ypač tai yra pasakytina apie mėsos produktų gamintojus, kurių smulkumas – pagrindinė kliūtis, plėtojant eksportą.

Kiek labiau į vidaus rinką orientuotos konditerijos įmonės pernai augo vangiai, tarp sėkmingų smulkių gamintojų – nišinė gamyba besiverčiančios bendrovės, pavyzdžiui *UAB Romnesa* (šakočių gamyba ir eksportas), arba įmonės, kurios orientuojasi į rajoninį pirkėją.

Aprangos ir tekstilės gaminių sektoriui priskiriamos smulkios įmonės priešingai, augo sėkmingiau, nei stambūs konkurentai. Aštrėjant konkurencijai su Azijos šalimis, smulkios tekstilės sektoriaus bendrovės 2003 m. sugebėjo padidinti sukuriama pridėtinę vertę net 45 proc. (stambių įmonių sukuriama pridėtinė vertė smuko 16 proc.). 2004 m. ir pirmąjį 2005 m. pusmetį, šio sektoriaus sukurtai pridėtinei vertei nuosekliai smunkant, kai kurios nedidelės įmonės sugebėjo užauginti apyvartas keliskart. Tarp tokių bendrovių – Šiaulių *Verpsta*, Vilniaus *Rožė*, Ukmergės *Vilkma* ir kt.

Kita veikla, kur smulkusis verslas pajėgia konkuruoti su stambiaisiais varžovais – medienos produktų gamyba. Čia dominuoja mikro įmonėlės, beveik pusė šia veikla besiverčiančių bendrovių – personalinės. Stambių gamintojų 2003 m. buvo tik penki, tačiau jiems dėl aukštesnio darbo našumo teko net 25 proc. sektoriaus sukurtos pridėtinės vertės. Mažesniu produktyvumu pasižyminčių SVV perspektyvos šiame sektoriuje priklausys nuo žaliavų rezervų ir miškų kirtimo normos reguliavimo. Šiuo metu dauguma smulkių fabrikų beveik visą savo produkciją sėkmingai eksportuoja į ES šalis, kurių užsakovai užtikrina stabilią medžio produktų gaminių paklausą ir neblogas šio sektoriaus SVV įmonių trumpalaikes perspektyvas, tačiau, ilgalaikės perspektyvos yra miglotos dėl mažėjančių medienos išteklių.

Kiek kitokia situacija yra baldu gamybos sektoriuje, kur stambiam verslui 2003 m. atiteko virš 50 proc. sukurtos pridėtinės vertės arba 4 proc. punktais daugiau nei 2002 m. Tačiau, panašu, kad kelių metų perspektyvoje Lietuvos baldų gamintojai susidurs su sunkumais, varžydami su Azijos įmonėmis. Nišinė gamyba – vienas iš būdų išsilaikyti šioje konkurencinėje kovoje, todėl šia prasme specializuotas smulkusis verslas turi pranašumą prieš masinės produkcijos gamintojus. Geras pavyzdys – 2004 m. *Gazelės* apdovanojimą gavusi *Sintuva*. Pagrindinė įmonės veikla – odinių baldų ir jų apmušalų gamyba, 2000-2003 m. įmonės apyvarta ūgtelėjo 10 kartų, apie 80 proc. visos produkcijos eksportuojama į ES.

Dažnai guminių ir plastikinių produktų gamyba dėl veikiančių šiame sektoriuje gigantų – *NBG* ir *Putokšnis* smulkiam verslui laikoma neprieinama. Tačiau tai neatspindi tikrovės – du minėti *banginiai* dominuoja tik viename plastikinių gaminių rinkos segmente – PET ruošinių gamyboje. Milžiniškų investicijų reikalaujanti gamyba užtikrina šio segmento aukštą koncentracijos lygį visame pasaulyje. Tačiau visa plastikų veikla pasižymi gamybos procesų, produktų ir atitinkamai rinkos segmentų, kuriuose daugiausiai dominuoja smulkus verslas, gausa.

Be galo lankstūs liejimo po spaudimu gamybos procesai (norint pagaminti naują gamini tereikia pakeisti presformą) bei gaminamų plastikinių gaminių įvairovė užtikrina puikias plėtros galimybes smulkioms įmonėms, dirbančioms naudojant šią technologiją. Geras pavyzdys – sparčiai auganti Kauno *Maksima*, gaminanti plastikinę tarą. Gamyboje *ekstruzijos* technologiją taikantis Utenos *Umaras* sėkmingai augina apyvartą ir eksportuoja didžiąją dalį gaminių į ES šalis. Septyniasdešimt žmonių įdarbinanti įmonė – stambiausia šalyje polietileninę plėvelę gaminanti bendrovė.

Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu pagal pagamintos plastikinės produkcijos, tenkančios vienam gyventojui, kiekį Lietuva dvigubai nusileidžia ES-15 šalims, galima teigti, SVV perspektyvos šiame sektoriuje yra gan geros.

Beveik 90 proc. metalo pramonės sukurtos pridėtinės vertės atitenka smulkioms ir vidutinėms įmonėms. Daugelis jų sėkmingai eksportuoja savo produkciją į ES šalis – pernai triskart eksportą užauginusi garažų vartų gamintoja *Ryterna* šiemet apyvartą padidino dar trečdaliu, pramonei skirtų slėginių indų gamintoja Kauno *Cosmica* vykdo nemenkus Vokietijos ir Šveicarijos partnerių užsakymus ir eksportuoja apie pusę produkcijos, o konteinerius ir metalo konstrukcijas gaminanti *Saprega* 2004 m.

gavo *Gazelės* apdovanojimą ir pirmavo Telšių apskrityje kaip sparčiausiai auganti smulkių ir vidutinių įmonių tarpe.

Sunkius laikus išgyvenančioje šalies elektrinės ir optinės įrangos pramonėje yra ir keletas sėkmės istorijų. Viena jų susijusi su Lietuvos 2004 m. *Gazele* - Norvegijos bendrovės *Kitron* antrine įmone Kaune, užsiimančia elektronikos produktų gamyba. Norvegų patirties ir Lietuviško darbštumo derinys užtikrino neįtikėtina gamybos apimčių augimą - įmonės apyvarta 2000-2003 m. ūgtelėjo net 36 kartus. Šių metų pardavimai kiek sumažėjo, tačiau bendrovė tikisi spartesnės plėtros Lietuvoje.

Statybos sektoriuje tradiciškai smulkus ir stambus verslas eina koja į koja. Pastarųjų metų statistiniai duomenys rodo, kad tiek SVV, tiek ir stambios įmonės sėkmingai augino pridėtinę vertę. Statybos objekto dydis dažniausiai nulemia bendrovių pasiskirstymą, be to, stambesnės įmonės dažniau imasi generalinio rangovo vaidmens. Smulkiųjų prerogatyva – subrangovų, kiti specialūs darbai, apdaila. Lietuvos nekilnojamojo turto rinkos spurtas užtikrina puikias galimybes visų dydžių statybos įmonėms. Vienintelė problema, kurią belieka išspręsti, – vis labiau jaučiamas darbo jėgos trūkumas.

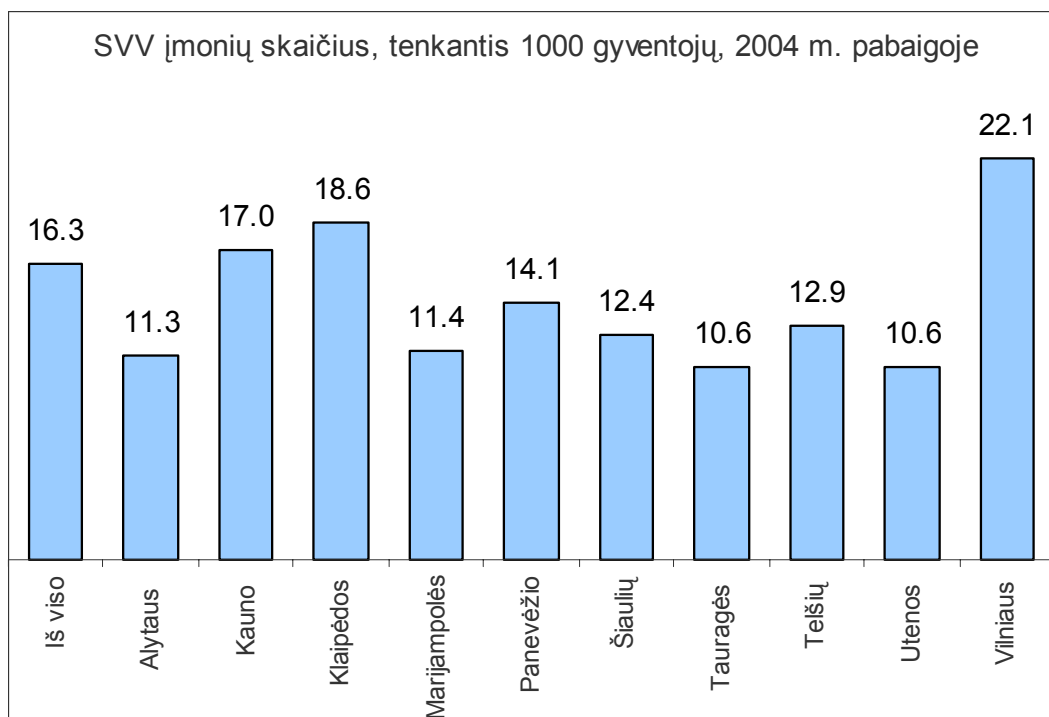
Koncentracija tęsiasi mažmeninės prekybos rinkoje – sparčiai augant įmonių, kuriose dirba 50 ir daugiau darbuotojų, apyvartai, mažesnių įmonių apyvarta mažėja. Iš esmės tai lemia prekybos nespecializuotose parduotuvėse segmento, kuriam yra priskiriami prekybos tinklai, koncentracija. Šiuo metu Lietuvoje didžiosios parduotuvės užima apie 56 proc. šios rinkos, tačiau, erdvės rodiklio augimui dar yra – ES-15 šalyse atitinkamas rodiklis siekia 81 proc. (*ACNielsen* duomenimis). Vienintelė išeitis smulkiesiems, konkuruojant su prekybos *banginiais*, - vienytis. Taip ir daro maži prekybininkai, sudarantys tinklus *CBA aibė* ir *AVS prekyba*. Tačiau mažmeninė prekybai nespecializuotose parduotuvėse tenka apie du trečdalius apyvartos – likusią dalį sudaro nedidelių parduotuvių, besiverčiančių specializuota prekyba, pardavimai. Nors galima laukti, kad ir šiame segmente koncentracija kiek augs, vargu ar stambiems prekybininkams pavyks išstumti smulkias, nišine prekyba besiverčiančias parduotuvėles.

Su viešbučių ir restoranų bei verslo paslaugų sektorių plėtra smulkiojo verslo atstovai turėtų sieti didžiausius lūkesčius. Turint omenyje tai, kad šių ūkio šakų dalis Lietuvos BVP yra dukart mažesnė nei ES-15 šalyse, galima tikėtis jų spartesnės plėtros, o kartu ir šiuose sektoriuose dominuojančių mažų ir mikro įmonių augimo.

Analizuojant Lietuvos SVV regioniniu pjūviu, ryškėja santykinai didesnė SVV koncentracija aplink šalies sostinę. Vilniaus apskrityje gyvenantiems 25 proc. Lietuvos gyventojų tenka apie 35 proc. veikiančių SVV įmonių. Kauno ir Klaipėdos apskrityse veikiančių smulkių ir vidutinių įmonių dalys daugmaž atitinka jų lyginamuosius svorius bendrame gyventojų skaičiuje, gi likusios apskritys pagal verslumo lygį pastebimai atsilieka nuo didmiesčių.

Be to, Vilniaus apskrities smulkus ir vidutinis verslas 2002-2003 m. pademonstravo išpūdingą plėtrą: jo sukurtos pridėtinės vertės metinis augimas vidutiniškai sudarė 18 proc. per metus ir buvo dvigubai spartesnis nei stambių įmonių. Kiek kitaip Kauno ir Klaipėdos apskrityse – čia SVV pranašumas nebuvo toks akivaizdus.

3 diagrama

SVV rėmimas – vienas iš prioritetinių ES ir Lietuvos politikos tikslų

Lietuvoje ir Europos Sąjungoje SVV dominuoja kaip įmonės forma, įdarbinanti didžiąją užimtųjų ūkyje dalį, bet jis kartu demonstruoja daug žemesnį efektyvumą ir pelningumą. Tačiau nepaisant gan prieštaringo vaidmens ekonomikoje, SVV plėtra yra vienas iš prioritetinių ES ir Lietuvos politikos tikslų. Taip yra dėl kelių priežasčių. Visų pirma, SVV įmonės yra nuolatinio užimtumo pagrindas. Ekonominės stagnacijos metu užimtumas SVV įmonėse smunka santykinai mažiau, o pakilimo laikotarpiais – kyla santykinai daugiau, nei didelėse įmonėse. Smulkus verslas yra vaistas, kovojant su struktūriniu nedarbu: dažnai nuosava įmonė yra gera išeitis nepaklausias profesijas turintiems žmonėms.

Antra, didesnis įmonių skaičius duoda postūmį ekonominiam augimui intensyvesnės konkurencijos dėka. Kovodamos dėl rinkos įmonės yra priverstos ieškoti naujų sprendimų bei nišų, o tai sudaro puikias prielaidas inovatyviems produktams ir paslaugoms atsirasti. Orientacija į besikeičiančius vartotojų poreikius, specializacija bei produkcijos įvairovė, nišinė gamyba – pranašumas, varžantis su Azijos šalimis. Akivaizdu, kad dėl augančių darbo jėgos kaštų, Lietuvos gamintojai pralaimi gamindami masinę produkciją. Gi smulkios ir vidutinės įmonės greičiau pajunta rinkos paklausos ir pasiūlos pokyčius, prisitaiko prie jų, užimdamos konkrečias rinkos nišas. Jos sukuria naujas darbo vietas tose veiklose, kurių produktai ir paslaugos konkrečiu laikotarpiu turi didžiausią paklausą. Kaip jau buvo minėta, nors smulkus verslas norėdamas prisiskverbti ir įsitvirtinti užsienyje turi įveikti daugiau barjerų, palyginti su stambiu verslu, daugelis Lietuvos SVV įmonių sėkmingai plėtoja eksportą, sugebėdamos konkuruoti ir užsienio rinkose.

Smulkiam ir vidutiniam verslui skiriamas svarbus vaidmuo Lietuvos ūkio plėtros iki 2015 m. ilgalaikėje strategijoje. Jo rėmimui šalyje kasmet skiriama vis daugiau lėšų, prie kurių prisideda *dosnūs* ES struktūriniai fondai. Tačiau dėl

biurokratinių kliūčių ir nepakankamai išplėtos verslo informacijos infrastruktūros išskelti tikslai ne visada įgyvendinami.

Pagal BPD 3.1 priemonę *Tiesioginė parama verslui SVV* įmonių rėmimui 2004-2006 m. yra numatyta skirti 167,3 mln. Lt. Deja, sprendimai dėl lėšų suteikimo priimami per ilgai – iki šiol parama skirta tik devynioms SVV įmonėms iš beveik 250 pretenduojančių (virš 75 proc. pagal minėtą priemonę SVV skirtų lėšų yra nepaskirstyta). Itin dinamiškoje konkurencinėje aplinkoje prieš pradėdant įgyvendinti ne kiekvienas projektas gali išlaukti metus ir daugiau. 2007-2013 m. laikotarpis žada nemažesnių finansinių srautų iš ES fondų. Norėtusi tikėtis kad už paramos įgyvendinimą atsakingos institucijos dirbs sklandžiau ir į paramą pretenduojančioms įmonėms neteks per ilgai laukti atsakymo.

Atsižvelgiant į šalies ekonominę ir socialinę situaciją, valstybės ir savivaldybės institucijų, verslininkų organizacijų pasiūlymus, smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros kryptį iki 2004 m. įgyvendinimo rezultatus, Lietuvos ūkio plėtros iki 2015 m. ilgalaikę strategiją, Europos mažų įmonių chartijos tikslus, 2005 m. spalio 12 d. Vyriausybė patvirtino nutarimą dėl SVV plėtros kryptų 2005-2008 m. Numatytos keturios veiklos kryptys:

- SVV teisinės ir ekonominės aplinkos tobulinimas;
- finansinės paramos SVV subjektams gerinimas;
- verslumo skatinimas regionuose;
- SVV konkurencingumo skatinimas.

Tikėkimės, kad Vyriausybei pavyks įgyvendinti SVV rėmimo tikslus ir geri norai neliks tik *popieriuje*. Norėtusi sulaukti ir ryžtingesnių vyriausybės žingsnių, skatinančių SVV įmonių eksportą. Turint omeny minėtą komplikotą SVV ekspansiją į užsienio rinkas, tokia parama būtų itin aktuali ir užtikrintų teigiamą ekonominį efektą. Kaip jau buvo minėta, smulkioms įmonėms skverbimasis į užsienio rinkas dažnai yra problematiškas, todėl šiuo atveju parama būtų itin aktuali.

Apibendrinant galime teigti kad, esant palankiai politikai, smulkaus ir vidutinio verslo plėtros galimybės Lietuvoje yra vertinamos teigiamai. SVV plėtrą taip pat skatins ES struktūrinių fondų lėšos, aišku, išsprendus tam tikras biurokratinės kliūtis.